

'Het onderwerp sneeuwt wat onder'

Een verkennend onderzoek naar de
LHBT+-sensitiviteit van professionals
in de gemeente Meierijstad

Januari 2023

Inte van der Tuin

vóór gelijke behandeling
tegen discriminatie

Deze publicatie is een uitgave van RADAR en gefinancierd door de gemeente Meierijstad.

RADAR, bureau voor gelijke behandeling, tegen discriminatie
Grotekerkplein 5, 3011 GC Rotterdam
010 411 39 11 | info@radar.nl | www.radar.nl

1. Inleiding

Gemiddeld identificeert 1 op de 15 volwassen Nederlanders zich als LHBT-persoon.¹ Dit betekent dat in de gemeente Meierijstad - met ruim 80.000 inwoners - meer dan 5.000 mensen zich identificeren als homoseksueel, lesbisch, biseksueel of transgender. De gemeente Meierijstad wil meer inzicht in de ervaringen en behoeften van deze mensen. Daarop heeft RADAR geadviseerd om in eerste instantie aandacht te besteden aan de LHBT+²-sensitiviteit van professionals in de gemeente Meierijstad. Sensitieve professionals zijn professionals met basiskennis over seksuele en genderdiversiteit die zijn toegerust om het onderwerp bespreekbaar te maken onder verschillende doelgroepen. Om inzicht te krijgen in de ervaringen en behoeften van LHBT+-personen zijn sensitieve professionals nodig.

Om een beeld te vormen van de LHBT+-sensitiviteit onder professionals in de gemeente Meierijstad zijn verschillende professionals geïnterviewd over het onderwerp: een jongerenwerker, een welzijnswerker, twee docenten van een middelbare school met een Gender and Sexuality Alliance (GSA)³, een uitvoerend gemeenteambtenaar en een kernlid van Roze in Blauw van de politie-eenheid Oost-Brabant. Deze professionals zijn via contacten van de gemeente geworven en zijn geselecteerd vanwege hun relevante kennis en ervaring voor het onderzoek. Tijdens de interviews is onder andere gesproken over hun ervaringen met LHBT+-personen in de gemeente Meierijstad, signalen over zichtbaarheid, acceptatie en veiligheid van LHBT+-personen, eigen kennis en die van collega's, (lokale) samenwerking en hun ideeën over de wijze waarop de gemeente aandacht zou kunnen besteden aan LHBT+-emancipatie.

In voorliggende publicatie beschrijven wij de onderzoeksresultaten. Wij beschrijven eerst beknopt de belangrijkste inzichten uit landelijke (onderzoeks)literatuur over LHBT+-emancipatie, die een kader vormen voor de bevindingen uit de interviews. Daarna beschrijven wij de bevindingen uit de interviews. Wij besteden daarbij onder andere aandacht aan de kennis van professionals over de ervaringen en behoeften van een zichtbare groep LHBT+-jongeren, signalen over LHBT+-volwassenen en senioren, zichtbaarheid van LHBT+-personen en rolmodellen, veiligheid, de mate waarin binnen organisaties aandacht wordt besteed aan seksuele en genderdiversiteit en kennis van professionals onder het onderwerp. Wij ronden af met de belangrijkste conclusies en aanbevelingen voor de gemeente Meierijstad. Deze aanbevelingen zijn gebaseerd op de behoeften en ideeën van de geïnterviewde professionals.

¹ Movisie (2021). *Handreiking LHBTI-emancipatie. Feiten en cijfers op een rij*.

² In deze publicatie is ervoor gekozen om te schrijven over LHBT+-sensitiviteit en de letters I, Q en A, die verwijzen naar intersekse, queer/questioning en aoseksueel, weg te laten. Deze keuze is gemaakt omdat in de interviews met professionals deze begrippen niet aan de orde zijn gekomen. De + is toegevoegd omdat er in de gemeente Meierijstad meer diversiteit is dan de gebruikte vier letters en professionals een aantal identiteiten noemen waarvoor geen aparte letter is (onder andere non-binair en panseksueel).

³ Een GSA is 'een groep scholieren die vindt dat iedereen op hun school de vrijheid heeft om te kunnen zijn wie ze zijn, zonder zich daarvoor te hoeven schamen of verantwoorden'. Zie: <https://www.gsanetwerk.nl/gender-and-sexuality-alliance/>

2. Literatuuronderzoek

Er is veel onderzoek gedaan naar de ervaringen en emancipatie van LHBT+-personen. Hieronder beschrijven wij zeer beknopt de belangrijkste inzichten uit recente (onderzoeks)literatuur.

Meer onveiligheid en minder welzijn

In de landelijke *LHBT-monitor 2022* van het Sociaal en Cultureel Planbureau komt (net als voorgaande jaren) naar voren dat lesbiennes, homoseksuelen en biseksuelen zich over het algemeen minder veilig voelen dan heteroseksuelen. LHB-personen krijgen bijvoorbeeld vaker te maken met respectloos gedrag, agressie en cyberpesten.⁴ Transgender personen voelen zich nog onveiliger dan LHB-personen en krijgen veel te maken met geweld.⁵ Ook ervaren LHBT-personen gemiddeld minder welzijn dan heteroseksuelen. Zo hebben zij gemiddeld vaker last van psychische klachten, zoals depressie. En zij kampen vaker met een gebrek aan zelfacceptatie en een gebrek aan acceptatie door hun ouders.⁶

LHBT-personen ervaren zogenaamde ‘minderheidsstress’. Zij zijn ‘anders’ dan de meerderheid van de Nederlandse bevolking, die cisgender⁷ en heteroseksueel is, en behoren tot een gestigmatiseerde minderheidsgroep. Hierdoor ervaren LHBT-personen in hun dagelijks leven verschillende stressoren en drempels. Ten eerste kunnen zij stress ervaren door negatieve reacties, vooroordelen en discriminatie door anderen. Daarbij verwachten zij mogelijk negatieve reacties en zijn zij hierdoor extra waakzaam in hun contact met anderen, wat ook stress kan geven. Tenslotte kunnen zij negatieve beelden en vooroordelen die er in de maatschappij bestaan over LHBT-personen internaliseren en hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit daarom verborgen houden. Minderheidsstress kan negatieve invloed hebben op de gezondheid.⁸

LHBTI+-emancipatie in Noord-Brabant

In een recente publicatie over de Regenboogprovincies reflecteren twee experts op de LHBTI+-emancipatie in de provincie Noord-Brabant. Zij benoemen dat er landelijk en in Noord-Brabant veel successen zijn geboekt als het gaat om gelijke rechten voor LHBTI+-personen. Zij zien dat deze positieve ontwikkelingen echter ook weerstand en tegenreacties oproepen. Daarom benadrukken zij dat veiligheid voor LHBTI+-personen nooit vanzelfsprekend is.⁹

Verder signaleert één van de experts een verschil tussen de stad en de dorpen. Zij merkt in haar netwerk dat het voor LHBTI+-personen moeilijker is om in kleinere gemeenten en dorpen openlijk jezelf te zijn dan in grotere steden. Soms wachten mensen daarmee totdat zij in de ‘anonieme’ stad wonen, zodat hun familie hierop niet wordt aangekeken in het dorp. Aan de andere kant zien de experts dat seksuele en genderdiversiteit de afgelopen tijd meer bespreekbaar geworden zijn en dat jongeren steeds jonger ‘uit de kast’ durven te komen.¹⁰

⁴ Sociaal en Cultureel Planbureau (2022). *LHBT-monitor 2022. De leefsituatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland.*

⁵ Movisie (2021). *Handreiking LHBTI+-emancipatie. Feiten en cijfers op een rij.*

⁶ Idem.

⁷ Cisgender betekent dat iemands genderidentiteit overeenkomt met het geslacht dat bij de geboorte is toegewezen.

⁸ Sociaal en Cultureel Planbureau (2022). *LHBT-monitor 2022. De leefsituatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland.* En: Movisie (2021). *Handreiking LHBTI+-emancipatie. Feiten en cijfers op een rij.*

⁹ Movisie (2022). *Jezelf zijn in de provincie. Artikelenreeks over de Regenboogprovincies.*

¹⁰ Idem.

3. Resultaten interviews met professionals

Om een beeld te vormen van de LHBT+-sensitiviteit van professionals in de gemeente Meierijstad zijn verschillende professionals geïnterviewd over het onderwerp: een jongerenwerker, een welzijnswerker, twee docenten van een middelbare school met een Gender and Sexuality Alliance (GSA)¹¹, een uitvoerend gemeenteambtenaar en een kernlid van Roze in Blauw van de politie-eenheid Oost-Brabant. Hieronder beschrijven wij de bevindingen uit die interviews.

LHBT+-jongeren in beeld

In de interviews komt naar voren dat de LHBT+-doelgroep die bij professionals in de gemeente het duidelijkst in beeld is, bestaat uit jongeren. In Veghel heeft jongerenwerk in 2021 een LHBTI-groep opgezet, die maandelijks bij elkaar komt in jongeren centrum De Kluis. In Sint-Oedenrode en Schijndel zijn geen aparte LHBTI-groepen. In die kernen kunnen LHBTI-jongeren, net als alle anderen, terecht bij de reguliere activiteiten in de jongeren centra. Een jongerenwerker is ervan overtuigd dat jongeren in de jongeren centra in Sint-Oedenrode en Schijndel zichzelf kunnen zijn en legt uit:

‘De openheid is gigantisch. De afgelopen drie jaar hebben wij wel ieder jaar wel een voorbeeld gehad van een meisje gehad dat wist dat zij eigenlijk een jongen was en daar graag mee aan de slag wilde. Daarvan stond niemand eigenlijk te kijken. Een van onze jongeren kwam de ene dag in een jurk en een dag later weer niet. En dan kreeg ze de vraag: ‘Hoe wil je dat wij jou vandaag aanspreken?’ En dan zei ze: ‘Daar ben ik zelf ook nog helemaal niet uit.’ Er werd in alle drie de gevallen zo makkelijk mee omgegaan. En daar zijn we heel blij mee dat dat zo gaat. Dat willen we ook heel graag uitstralen, dat je mag zijn wie je wilt zijn, niks is raar. En jongeren die sneller met een oordeel klaar zouden staan, die moeten zich daarbij ook neerleggen. Dat weten ze ook als zij bij ons komen.’

De aanleiding voor het opzetten van een aparte LHBTI-groep in Veghel was de behoefte van LHBTI-jongeren aan een veilige plek waar zij zichzelf kunnen zijn. Voordat die groep er kwam durfden deze jongeren De Kluis niet binnen te lopen, vertelt een jongerenwerker. Inmiddels ziet zij dat de jongeren van de LHBTI-groep ook naar de reguliere inlopen komen en dat alle jongeren in De Kluis ‘in hun waarde worden gelaten, ondanks de verschillen’. Beide jongerenwerkers benadrukken dat zij zorgen voor een veilige plek voor LHBT-jongeren door nadrukkelijk uit te dragen en af te dwingen dat jongeren respectvol met elkaar omgaan. Als dit niet gebeurt, dan worden jongeren op hun gedrag aangesproken.

De LHBTI-groep bestaat grotendeels uit ‘meiden’, geeft de jongerenwerker aan. Dit heeft volgens haar aan de ene kant te maken met het feit dat de groep is opgezet in samenwerking met ‘vijf meiden, die hun vriendengroep meenamen’ naar de activiteiten. Aan de andere kant heeft de jongerenwerker het idee dat er anders wordt gereageerd op ‘meiden’ die experimenteren met hun seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit dan op ‘jongens’. Ook de jongerenwerker in Sint-Oedenrode en Schijndel ziet dat ‘meiden opener zijn’ over LHBTI-onderwerpen: ‘Daar wordt minder lacherig over gedaan, minder nerveus op gereageerd. Dat is wel heel duidelijk.’ Het valt haar op dat ‘jongens’ eerder contact zoeken met een jongerenwerker en eerst individuele gesprekken voeren, voordat zij in de groep open durven te praten over hun seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit.

¹¹ Een GSA is ‘een groep scholieren die vindt dat iedereen op hun school de vrijheid heeft om te kunnen zijn wie ze zijn, zonder zich daarvoor te hoeven schamen of verantwoorden’. Zie: <https://www.gsanetwerk.nl/gender-and-sexuality-alliance/>

Een deel van de jongeren die elkaar ontmoeten in jongeren centrum De Kluis zijn ook actief binnen de Gender and Sexuality Alliance (GSA) op het Zwijsen College in Veghel. De GSA-begeleider vertelt dat de GSA-groep heel 'divers' is:

'Het hele alfabet zit er zo'n beetje in. Homoseksueel, lesbisch, biseksueel, panseksueel, maar ook leerlingen die echt met hun identiteit bezig zijn, die van hij naar zij of andersom zijn gegaan, die zich identificeren als non-binair. Dat laatste wel alleen in die groep, in de klas voelt dat voor hen nog niet veilig genoeg.'

De begeleider denkt met de GSA mee over ideeën voor activiteiten om te organiseren op school, maar benoemt dat er in de praktijk niet zoveel wordt opgezet. Hij ziet dat leerlingen de GSA vooral gebruiken 'om elkaar te vinden'. Ook op school hebben leerlingen volgens hem behoefte aan een veilige plek, want soms worden LHBT+-leerlingen 'belachelijk gemaakt' of gepest door andere leerlingen.¹²

Signalen over LHBT-volwassenen en senioren

Het valt op dat professionals minder zicht hebben op 'jongens' en nog minder zicht hebben op de ervaringen van volwassen of oudere LHBT-personen rondom hun seksuele oriëntatie en genderidentiteit. Dit betekent niet dat professionals in de gemeente Meierijstad geen contact hebben met LHBT-volwassenen en ouderen in de gemeente. Dat contact is er wel degelijk, alleen daarin zijn seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit over het algemeen niet of weinig onderwerp van gesprek. Een uitvoerend gemeenteambtenaar vertelt bijvoorbeeld dat het voor haar werk niet relevant is om te weten of een klant zich als LHBT-persoon identificeert. Dit onderwerp krijgt dus niet standaard aandacht. Toch komt het in gesprekken wel eens ter sprake, omdat een klant erover begint. En dan ziet zij dat het voor mensen 'wel een issue blijft, op een of andere manier'. Zij zegt ook dat er in haar ogen 'nog steeds veel winst te behalen is'. Zij legt uit:

'Ik zal niet zeggen dat het allemaal maar geaccepteerd is, want er worden echt mensen gediscrimineerd. Dat merk ik soms ook bij klanten die dan zeggen van: 'Ik vertel het maar niet, want het wordt niet geaccepteerd.' Dat komt wel degelijk voor, ook al doen we in Nederland alsof het allemaal erg goed is hier.'

Ook welzijnswerkers hebben contact met LHBT-personen, alleen in dat contact staan opnieuw andere onderwerpen centraal, zoals bijvoorbeeld eenzaamheid¹³. Een welzijnswerker benoemt dat er onder jongeren meer aandacht is voor seksuele en genderdiversiteit dan onder volwassenen en ouderen. Voor de oudere generaties in Meierijstad lijkt dit onderwerp meer taboe, zegt zij. Zij vertelt dat homoseksuele senioren die deelnemen aan maatjesprojecten vaak vooraf willen aangeven wat hun seksuele oriëntatie is om afwijzing in contact met een potentieel maatje te voorkomen. Zij vertelt ook dat er voor zover zij weet geen ontmoetingsmogelijkheden zijn voor LHBT-senioren, terwijl zij denkt dat die daar wel degelijk behoefte aan hebben:

'Zij maken minder gebruik van social media en horen dan meer via via dat er in het dorp 'nog een homo' is. Zo wordt dat dan in het dorp gezegd. En zij proberen dan via die kant misschien

¹² Het is niet gelukt om mensen te interviewen die werkzaam zijn bij de andere twee middelbare scholen in de gemeente Meierijstad, het Fioretti College en het Elde College.

¹³ Eenzaamheid kan een relatie hebben met de seksuele of genderidentiteit van de LHBT-personen die gebruik maken van het welzijnswerk. Bijvoorbeeld omdat zij geen andere mensen kennen die zich ook als LHBT identificeren of niet uit de kast durven komen. De geïnterviewde professionals hebben dit echter niet genoemd.

nog contact te krijgen. Maar we zitten hier wel echt in een plattelandsgemeenschap en ik denk dat het vooral voor die generatie lastiger is om iemand te vinden.'

Problematiek LHBT-jongeren

De professionals die betrokken zijn bij LHBT-jongeren benadrukken dat die worstelen met hun identiteit voordat zij zich durven uitspreken naar anderen en dat zij regelmatig onzeker zijn over de acceptatie binnen hun familie. Een jongerenwerker legt uit dat jongeren zich daarbij geregeld zorgen maken over hoe er geoordeeld wordt in 'het dorp':

'Er is hier een verenigingscultuur en dan wordt er gedacht: Ze zullen bij de vereniging wel denken.. Dus vooral het invullen voor een ander, wat denk ik zorgelijk is. Vader is dan bijvoorbeeld een prominent figuur in het dorp en dan zijn jongeren wel bang dat zij hun ouders opzadelen met imagoverlies. Ik ken ook wel twee situaties van jongens die niet uit de kast durfden te komen, omdat hun vader het niet zou accepteren. Dat is schrijnend.'

De professionals schatten in dat de meerderheid van de openlijke LHBT-jongeren wordt geaccepteerd door hun familie. Maar dit geldt niet voor alle jongeren. Er komt dan ook ernstige problematiek voor onder LHBT-jongeren in de gemeente, vertelt een jongerenwerker. Vooral jongeren die thuis niet over hun gevoelens en worstelingen kunnen praten, hebben last van depressieve klachten en kampen soms ook met suïcidale gedachten. Een docent van het Zwijssen College die de verbinding vormt tussen de mentoren en het zorgteam benadrukt dat de meeste LHBT-leerlingen het moeilijk hebben: 'Voor het merendeel van de leerlingen is het echt pittig, heb ik het idee. Vaak zit er veel meer achter dan wat je in eerste instantie ziet.' De professionals benadrukken ook dat zij niet alle LHBT-jongeren in beeld hebben. Een welzijnswerker zegt: 'Ik denk dat er nog zoveel onder de oppervlakte is, jongeren die zich niet veilig genoeg voelen om ervoor uit te komen.'

Verschillende geïnterviewde professionals benoemen dat het hun opvalt dat homoseksuele jongeren gemakkelijker worden geaccepteerd dan transgender en non-binaire jongeren. Zij denken dat de weerstand tegenover genderdiversiteit onder andere te maken heeft met de aanpassing die dit van de omgeving vraagt, bijvoorbeeld het gebruik van nieuwe voornaamwoorden.

Onveiligheid

Naast de angst voor afwijzing door hun familie en directe omgeving, zijn LHBT-jongeren ook bang voor negatieve reacties onder andere op school, op straat, in het uitgaansleven en op sociale media, vertellen professionals. Zij hebben niet het idee dat jongeren zich echt onveilig voelen op locaties in de gemeente Meierijstad, maar weten wel dat zij op straat te maken krijgen met negatieve reacties, zoals schelden met 'homo'. Ook een kernlid van Roze in Blauw van de politie heeft op basis van de meldingen niet het idee dat de gemeente Meierijstad fysiek onveilig is voor LHBT-personen. Hij benadrukt echter:

'Ik benoem ook altijd: 'Wat doet de doelgroep zelf al om mogelijke incidenten te voorkomen?' En dan bedoel ik bijvoorbeeld: twee mannen of twee vrouwen in een relatie, lopen die hand in hand door Meierijstad heen? Of doen ze dat bewust niet om te voorkomen dat ze mogelijk uitscholden worden of slachtoffer worden van mishandeling? Dat is wel het lastige in zulke beeldvorming. En in mijn gedachten heeft Meierijstad ook geen gaycafé of een open mindedcafé ofzo. Dat zou ook al voor minder incidenten zorgen, want de doelgroep die daar op stap zou willen gaan, gaat dus naar een ander gebied. Dat soort dingen spelen allemaal een rol.'

De professionals benoemen dat inderdaad geldt dat hoe zichtbaar LHBT-personen zijn, hoe meer negatieve reacties zij ook krijgen. Dit hebben de leden en begeleider van de GSA op het Zwijsen College ervaren op Paarse Vrijdag in 2021. De GSA had de school die dag versierd met onder andere posters, er werd paarse kleding gedragen en er waren acties zoals het paars lakken van nagels van leerlingen. De GSA had ook een Instagramaccount aangemaakt, waarop posts over de activiteiten werden gedeeld. Daarop kwamen hele negatieve reacties, vertelt de GSA-begeleider:

'Tot een soort doodsbedreigingen aan toe, ook aan mijn privéaccount. Er zijn echt wel heftige dingen geroepen, dat ze allemaal vies zijn en beter dood kunnen zijn. Sommige leerlingen zijn daar enorm van geschrokken. Dat gebeurde grotendeels op sociale media, niet fysiek op school. Wel zijn er gemaakte posters van muren afgetrokken. Maar er werden geen dingen geroepen naar leerlingen bijvoorbeeld. Het is allemaal anoniem gebeurd.'

De school heeft na die gebeurtenissen alles geprobeerd om te achterhalen van wie de bedreigingen afkomstig waren, maar helaas is dit niet gelukt.

Zichtbaarheid

In de interviews komt naar voren dat relatief weinig professionals in de gemeente Meierijstad zich zichtbaar identificeren als LHBT-persoon. Het valt bijvoorbeeld op dat geen van de professionals die werkzaam zijn bij de welzijnsorganisaties in de gemeente, zichzelf op die manier identificeert. Binnen het welzijnswerk zijn er dus geen rolmodellen voor jongeren, volwassenen of senioren. Een welzijnswerker vertelt ook dat het in de dorpen een soort bijzonderheid is als een volwassene zich openlijk als LHBT-persoon identificeert:

'Wat dan wel opvalt is dat iedereen weet dat er een homoseksuele leerkracht is op één van de basisscholen in de gemeente en het ook wel belangrijk vindt om dat met elkaar te delen. Van: 'Och, da's toch zo'n leuke.' Dus het is nog steeds wel bijzonder dat iemand homoseksueel is. Maar niet afwijzend. Over het algemeen wordt het geaccepteerd.'

Op basis van de gesprekken ontstaat de indruk dat er ook binnen de gemeentelijke organisatie geen mensen werkzaam zijn die de functie van rolmodel vervullen. Het lijkt in de gemeente Meierijstad gebruikelijk om als LHBT-persoon vooral weinig nadruk te leggen op je seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit. Zo vertelt de uitvoerend gemeenteambtenaar dat zij wel andere lesbische collega's kent zoals zichzelf, maar geen homo-, biseksuele of transgender collega's. Zij vertelt hoe zij zelf ook weinig aandacht vestigt op haar seksuele oriëntatie:

'We lopen niet echt openlijk daarmee rond. Het komt ook niet echt ter sprake. Wel eens dat collega's vragen: hoe is het met jouw man? En dan verbeter ik ze wel: nee, vrouw. Dat doe ik wel, maar echt uitgebreid daar de aandacht op vestigen, daar hou ik niet zo van. En mijn collega [die ook lesbisch is] ook niet.'

Ook een medewerker van een ouderenzorgorganisatie benadrukt tijdens een telefoongesprek in het kader van dit onderzoek dat zij het niet relevant vindt om te benoemen dat zij lesbisch is: 'Je moet het niet te ingewikkeld maken.' Een jongerenwerker draagt in haar contact met jongeren opnieuw uit dat zij beter niet teveel aandacht kunnen vestigen op hun 'LHBT-hokje', omdat zij dan minder negatieve reacties krijgen. De lijn van weinig aandacht vestigen op jezelf als LHBT-persoon, lijkt dus vooral samen te hangen met de wens om ingewikkelde gesprekken en/of negatieve reacties te vermijden.

Rolmodellen

Een paar andere professionals benadrukken juist het belang van rolmodellen, met name voor jongeren, en het belang van het zichtbaar en bespreekbaar maken van seksuele en genderdiversiteit. Seksuele en genderdiversiteit wordt genormaliseerd door het breed bespreekbaar te maken en de bestaande diversiteit onder mensen te laten zien. De GSA-begeleider deelt zijn persoonlijke aanpak:

'Ik vertel het altijd meteen aan het begin van het schooljaar. Ik zeg dan: er zijn twee woorden die ik niet wil horen in mijn klaslokaal: kanker en homo. En bij dat tweede leg ik uit dat ik dat van vroeger herken, dat ik vroeger heel lang heb gedacht: ik ben slecht, ik ben minderwaardig. Omdat ze dan riepen: 'homo, geef mijn tas eens terug' of dat soort dingen. En dat is vaak niet zo kwaad bedoelt, maar er zal hier maar iemand zitten die daarmee worstelt. Je weet niet wat je aanricht.'

Later in het gesprek legt hij uit waarom hij zichtbaarheid van volwassen LHBT-personen heel belangrijk vindt:

'Zichtbare rolmodellen vind ik heel belangrijk, ook bij mezelf, dat voor leerlingen zichtbaar is dat ik homo ben en daar geen issue van maak. Dat laat leerlingen ook zien dat zij niet de enige zijn. Want als het [zichtbaarheid] alleen van leerlingen af zou hangen, dan zou het wel veel moeilijker zijn.'

Ook het kernlid van Roze in Blauw van de politie noemt het belang van rolmodellen. Daarnaast benadrukt hij de waarde van ervaringskennis bij professionals:

'Identificeert iemand zichzelf als LHBT'er? Daar zit vaak ook weer de crux, omdat mensen vaak niet weten hoe het is om tot een minderheidsgroep te behoren. Hoe je misschien wel of niet achtergesteld wordt. Ga eens een gesprek aan met de mensen die tot die doelgroep behoren, die slachtoffer worden bij wijze van, en vraag: 'Hoe voelt het nou om een minderheidsgroep te zijn?' Wat ik net al zeg: Als ik met mijn mannelijke partner door een stad loop, dan kijk ik ook eerst tien keer rond. Hoe druk is het? Waar ben ik? Noem maar op. Voordat ik wel of niet ga bedenken: ik zal hier hand in hand gaan lopen. En het gemiddelde heterokoppel denkt daar nooit over na, over hand in hand lopen of geven we elkaar wel of geen kusje of wat dan ook. En dat zijn wel dingen... Als je niet weet wat het is om bepaalde drempels over te moeten, onveiligheid te ervaren, dan wordt het natuurlijk al lastiger.'

In de interviews komt naar voren dat er wel degelijk ervaringskennis is onder professionals binnen de gemeente Meierijstad. Zo werken er lesbische vrouwen bij de gemeente en heeft een welzijnswerker verschillende familieleden die zich als LHBT-persoon identificeren. Die kennis wordt soms wel benut door collega's die om advies vragen, maar om breder van elkaar te kunnen leren moet het onderwerp vaker bespreekbaar worden gemaakt. Omdat seksuele en genderdiversiteit en de ervaringen van LHBT-personen weinig onderwerp van gesprek zijn, weten collega's ook niet altijd van elkaar hoe zij zich identificeren.

Weinig kennis

In lijn met de constatering dat het onderwerp weinig wordt besproken, ontstaat op basis van de interviews het beeld dat een aanzienlijk deel van de (sociale) professionals in de gemeente Meierijstad (te) weinig kennis heeft van LHBT-personen en van de problematiek waarmee die te maken (kunnen) hebben. Een uitvoerend gemeentebestuurder deelt haar indruk:

'Ik denk dat het [seksuele en genderdiversiteit] in het Brabantse wel wat ondersneeuwt. Dat er toch wel een aantal mensen zijn die denken: als het er niet is, als we het niet zien, dan hoeven we er ook niets mee. Het is eigenlijk vrij onzichtbaar, te onzichtbaar, beseft ik nu we het hier zo over hebben. Daardoor hebben mensen ook niet echt een voorbeeld. Mensen weten dat het er is, maar niemand benoemt het echt.'

Geïnterviewden hebben hierdoor ook niet altijd een duidelijk beeld van de kennis die collega's over seksuele en genderdiversiteit hebben. Een aantal benoemt dat zij ervan uitgaan dat hun collega's voldoende kennis hebben, maar dat zij dit niet zeker weten. Een paar professionals zeggen expliciet dat hun collega's onvoldoende kennis hebben. Hieraan voegt een aantal van hen toe dat zij zien dat collega's met weinig kennis wel een open houding hebben. En dat deze collega's advies vragen aan anderen met kennis over de problematiek van LHBT-bewoners, klanten of leerlingen waarmee zij te maken hebben. Op die manier leren professionals op kleine schaal van elkaar.

Weerstand

Op één na vertellen de geïnterviewden dat het bespreekbaar maken van seksuele en genderdiversiteit ook weerstand oproept bij collega's en anderen. Als je aandacht vraagt voor een gevoelig onderwerp als dit, dan krijg je ook altijd 'tegenreacties', ervaren zij. Sommige mensen begrijpen niet dat het nodig is om aparte activiteiten te organiseren voor LHBT-personen, zegt een aantal professionals. De problematiek wordt ook niet altijd serieus genomen, vertelt een docent:

'Er zijn wat collega's die er [met LHBT-leerlingen] niet zo mee begaan zijn, die zeggen: het is een hype, ze steken elkaar aan. En over 10 jaar doet iedereen weer normaal. Dat vind ik wel jammer en lastig dat collega's daar zo over spreken. Terwijl het juist belangrijk is dat er aandacht voor is en met elkaar over gesproken wordt.'

Volgens haar en andere professionals heeft die weerstand vooral te maken met onwetendheid. Zij zegt dat zij het idee heeft dat veel mensen dingen die zij niet kennen 'toch wel eng' vinden en er daarom een negatief oordeel over hebben. Het geïnterviewde kernlid van Roze in Blauw vertelt dat het vanwege die weerstand belangrijk is om 'niets op te dringen' en zaken op een manier bespreekbaar te maken waarmee je mensen meekrijgt. Hij en de docent die ook openlijk homoseksueel is, zeggen dat zij altijd benadrukken dat iedereen respectvol met collega's, leerlingen en anderen moet omgaan. Mensen mogen een oordeel hebben over bijvoorbeeld homoseksualiteit, als zij dit maar niet met hun gedrag laten merken.

Structurele aandacht nodig

Alle geïnterviewden zijn het eens dat het wenselijk is dat er binnen hun organisaties meer aandacht is voor seksuele en genderdiversiteit. Aan de ene kant vinden zij het nodig om de kennis van professionals over het onderwerp te vergroten en aan de andere kant benoemen zij dat het belangrijk is om actief te communiceren dat organisaties LHBT-personen steunen die openlijk zichzelf zijn. Het geïnterviewde kernlid van Roze in Blauw benadrukt daarin de rol voor een gemeente:

'Zichtbaarheid is belangrijk en ik denk dat je daarin als gemeente ook altijd stappen moet zetten. Dat je een soort voorloper moet zijn. Je wil iets uitdragen, dan zul je je zelf ook iets moeten doen. Ook als politie zijn we daar steeds meer mee bezig. We hangen op bepaalde dagen de regenboogvlag uit, zetten panden in regenboogverlichting. Dat zijn natuurlijk acties om de doelgroep te binden en te laten zien dat je er voor de doelgroep bent.'

Alleen binnen de politie is structureel beleid ontwikkeld op dit onderwerp, in de vorm van onder andere Roze in Blauw. Het is echter onduidelijk of de politieteams in de gemeente Meierijstad actief

zijn aangesloten bij deze ontwikkeling.¹⁴ Binnen het Zwijsen College wordt gewerkt aan beleid op het onderwerp burgerschap, waarbinnen ook het onderwerp seksuele en genderdiversiteit een plaats moet krijgen. Maar de geïnterviewde docenten vertellen dat de aandacht voor seksuele en genderdiversiteit tot op heden afhangt van individuele docenten die het belangrijk vinden. Zo heeft één van hen het initiatief genomen om voorlichtingen te ontwikkelen voor de brugklas en de tweede klas, omdat er in geen enkel leerjaar aandacht aan werd besteed.

Binnen de gemeente is er het afgelopen jaar geen symbolische aandacht besteed aan LHBT-personen. De geïnterviewde uitvoerend gemeenteambtenaar vertelt dat dit jaar de regenboogvlag bijvoorbeeld niet is gehesen tijdens de Pride, terwijl dit eerdere jaren wel gebeurde. Zij weet niet of dit een bewuste keuze is geweest of niet. In de interviews komt naar voren dat er naast beleid altijd 'kartrekkers' nodig zijn die actief aandacht vragen voor LHBT-onderwerpen. Op basis van de interviews lijkt het erop dat die 'kartrekkers' er binnen de gemeentelijke organisaties en binnen de welzijnsorganisaties niet zijn. Daarbij wordt duidelijk dat de geïnterviewde professionals met kennis over en ervaring met de LHBT-doelgroep elkaar niet kennen. Er is geen uitwisseling en samenwerking tussen de verschillende organisaties, terwijl professionals hieraan wel behoefte hebben.

¹⁴ In eerste instantie hebben wij een contactpersoon van de politie benaderd die werkzaam is in de gemeente Meierijstad. Wij werden voor dit onderwerp echter doorgestuurd naar iemand van Roze in Blauw, die niet werkzaam is in de gemeente. Hierdoor hebben wij geen duidelijk beeld van de lokale situatie gekregen.

4. Samenvattend

Hieronder zetten wij de belangrijkste conclusies op basis van de interviews op een rij:

- LHBT-jongeren hebben behoefte aan een veilige plek waar zij contact kunnen hebben met leeftijdgenoten met vergelijkbare ervaringen. De jongerencentra van de welzijnsorganisaties bieden zo'n veilige plek, net als de GSA op het Zwijzen College.
- LHBT-jongeren worstelen vaak met de acceptatie van hun seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit en hun angst voor afwijzing door hun omgeving. Deze worsteling kan onder andere depressieve klachten en suïcidale gedachten tot gevolg hebben.
- Professionals hebben weinig zicht op de behoeften van LHBT-volwassenen en senioren, terwijl welzijnsorganisaties signalen krijgen dat LHBT-senioren een kwetsbare positie hebben.
- Professionals krijgen geen signalen dat het in de gemeente Meierijstad fysiek onveilig is voor LHBT-personen.
- Seksuele en genderdiversiteit lijken weinig zichtbaar in de gemeente Meierijstad. Een deel van de LHBT-jongeren vormt een zichtbare groep, maar volwassenen en ouderen lijken vooral weinig aandacht te willen vestigen op hun seksuele oriëntatie en/of genderidentiteit.
- Binnen de gemeente en lokale organisaties wordt weinig aandacht besteed aan seksuele en genderdiversiteit. Zo is er geen beleid op dit onderwerp.
- Op basis van de interviews ontstaat het beeld dat een aanzienlijk deel van de (sociale) professionals in de gemeente Meierijstad (te) weinig kennis heeft van LHBT-personen en van de problematiek waarmee die te maken (kunnen) hebben.
- In het primair en voortgezet onderwijs in de gemeente zijn enkele LHBT-rolmodellen.
- Professionals met kennis van en ervaring met LHBT-personen in de gemeente Meierijstad hebben geen contact met elkaar.
- Het COC is niet actief in de gemeente Meierijstad.
- Er zijn geen politiemensen vanuit Meierijstad aangesloten bij Roze in Blauw.

6. Geraadpleegde literatuur

Movisie (2021). *Handreiking LHBTI-emancipatie. Feiten en cijfers op een rij.*

Sociaal en Cultureel Planbureau (2022). *LHBT-monitor 2022. De leefsituatie van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen in Nederland.*

Meer lezen?

Landelijk kennisinstituut Movisie heeft veel interessante publicaties over LHBT emancipatie en over mogelijkheden voor gemeente om die emancipatie te bevorderen, die zijn te vinden op de website: <https://www.movisie.nl/artikel/overzicht-onze-factsheets-handreikingen-onderzoeken-over-lhbt-emancipatie>